

vsemi poljedelskimi hranami zavzemajo stročji sadeži prvo mesto. K pogostemu živežu na kmetih pripada: grah, bob, leča. Ti sadeži dajejo močno, krepilno hrano ter jih moremo uživati k mesu ali tudi brez mesa.

Stročji sadeži imajo v sebi blizu toliko beljakovine, kakor kri človečja. Tudi mastila nahajajo se v njih: kali, fosforova kislina in apnenec. Narejajo dobro krv, krepijo možgane in mišice ter dajejo novih moči onim, ki težko delajo. Noveji čas zdravniki pogosto bolnikom zapišejo grah kot krepilen živež. V Ameriki silijo delavce v rudnikih jesti mnogo graha. Le tako ostanejo delavci zmiraj dosti močni, da morejo razne rudnine kopati in jih na hrbti iznašati na svetlo. Co-fasti Kitajci umejo iz graha narejati nek poseben sir.

V grahu se namreč nahaja tvarina, imenovana: „kazein“, ki ima v sebi mnogo dušika, ki dela grah toliko hraniven. Mnogo čislajo sedaj tudi krače ali klobase grahove. Iz povedanega bode uže jasno, kolike važnosti so za posameznika pa tudi za cele narode stročji sadeži. Narodi uživajoči mnogo stročjih sadežev, katere na debelo pridelujejo, so močnih teles in krepkega zdravja.

Žal, da ljudje to premalo vedó in uvažavajo. Nekateri niti nečejo stročjih jedil; še posli se upirajo bobu in grahu; ljubši so jim krompir in salate. Kdor mora tako težko delati kakor naši kmetovalci, ta naj bi zvečinoma užival stročjih sadežev, ker si tako vstrajno ohrani telesno moč. „Gosp. Glasnik“.

Kako vzrejati žrebeta.

Znano je sploh, da treba žrebetom prirediti ograjeno tekališče, koder se morejo prosto gibati in letati, kolikor hočejo in morejo.

Tako se jim krepijo udi ter postajajo gibčni in prožni. Manj znano pa utegne biti, da jih moremo mlade privaditi rečem, katerih bi se sicer pozneje strašili in plašili konji, in to je lahko vzrok hudim nesrečam. Tega se je lahko ogniti uže pri žrebetih, kadar se sprehajajo po tekališčih. Na večjih prostorih se nastavljajo predmeti, o katerih je znano, da se jih konj rad ustraši. Na primer se nastavijo beli listki na črnem dnu, ali črni predmeti na belem dnu, dalje predmeti, s katerimi se igra veter, majhne in večje cunje, z vožinci na drevesa privezane, in katere pritegujemo na nitki, da mahajo simotamo. Časi jih kaže tako nastaviti, da se vzdignejo naglo od tal in padejo zopet k tlom. V to svrho služi primerno razpeljan drat. Tudi stare konje privadimo dirjajočim vlakom železniškim. Vender ravnamo dobro, ako spravimo žrebe z materjo večkrat k železnici, da vidi, kako prihajajo in odhajajo vlaki, ter da je ob enem navadimo, kako padajo ali se vzdigujejo pregraje.

Na tekališčih kaže prirediti jame, katere podaljšamo sčasoma. Stara debela položimo lahko tako, da morajo žrebeta čez nja skočiti, ako hočejo do hrane priti. Preskočne ograje morajo iz prva biti nizke in

zatem zmeraj večje in više, toda vse naj se vrši previdno in polagoma.

Tako navadimo žrebeta marsičemu, česar bi se sicer strašila pozneje. Konj pripada sploh k živalim, ki se jako rade učijo. Posestnik mora vsaj nekoliko potrpljenja in ljubezni do živali svojih imeti, ter tako jih nauči marsičesa. So li žrebeta v to sposobna ali ne, opaziti je itak kmalu.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 106. Čital sem v dolenjskih Novicah št. 22. dne 15. novembra t. l., da je neka tovarna na Dunaji (Polock & Comp.) razstavila na sadni razstavi v Kremzu 24. sept. t. l. ameriško sadno sušilnico. S to sušilnico je imetnik neki sam šušil na razstavi. Pisal sem imenovani tovarni z navedenim naslovom na Dunaj, a dobil sem pismo nazaj z opombo „hier unbekant retour.“ Prosim torej: Sl. uredništvo naj mi blagovo li vetovati, katera sadna sušilnica je za naš kraj na j-sboljša, dr. Lukas-ova ali ameriška ali katera druga sušilnica, kje je dobiti tako sušilnico in ali je moči dobiti kje obris dobre sušilnice? (Ant. D. v M.)

Odgovor: Poročevalec v dol. Novicah je morebiti slabo sporočal, ali pa je tiskovna pomota. Tvrdka na Dunaji, ki prodaja ameriške sadne sušilnice imenuje se: Ad. Pollak & Comp. in Wien, II. Praterstrasse 78. Od te tvrke dohodete cenik s podobami. Katera sušilnica je najboljša? Na to je težko odgovarjati. Za rabo so dandanes, ko sploh zahtevajo le lepo blago, samo ameriške sušilnice. Lukasovo sušilnico smo uže davno zagnali med staro šaro. Ameriških sušilnic, katere je prvi iznašel Alden, je pa jako mnogo sistemov, in prihajajo še vedno novi, kakor gobe iz zemlje. Zelo težko je reči, kateri sistem je najboljši. Aldenov veliki aparat imajo sploh za najboljšega, a je zelo drag, stoji 1500 gld. v Hamburgu brez colnine in voznine. Svarimo Vas, ne kupujte brez natančnega premisleka te ali one ameriške sušilnice, priporočamo Vam brati poprej knjigo o ameriškem sušenju. Tako knjigo: „Zur Organisation des amerikanischen Dörrverfahrens in Oesterreich“ doboste pri predsedniku c. kr. avstrijskega pomologijskega društva, grofu H. Attems v Lechwaldu pri Gradcu. Knjiga ima mnogo načrtov. Za Vaš kraj (Belokranjsko) je važna sušilnica, s katero morejo delati priprosti delavci, in ki je največ za sušenje češpelj sposobna. Kdor hoče z ameriško sušilnico dobro delati, mora dobro poznati svoj aparat in mora ravnati znati ž njim. Za naše razmere sem jaz sestavil po Reynoldovem načinu ameriško sušilnico, katero moremo vso na Kranjskem izdelati. Sušilnica ima deset les, vsaka pa po 1 m² površja. Tako sušilnico, izvrstno izdelano, zlasti za češplje, ima gosp. Petelin, posestnik na Preserjih pri Ljubljani. Sušilnica ga stoji 150 gld.

Vprašanje 107. Imam tri leta starega junca, kateremu uže tri mesece raste nekaka trda bula na kosti spodnje čeljusti. Bula je velika, kakor kaka drobna

limona. Po mojem mnenju je to morska kost. Prosim, povejte mi, se li dá ta bula odstraniti ali ne? (A. R. na B.)

Odgovor: Iz danih pojasnil ne moremo sklepati, kakšna je ta bula. Bula utegne res biti morska kost, pa ravno tako tudi jako nevarni mramor na zadnji čeljusti. Morska kost se naredi na zadnji čeljusti največ na tistem mestu, kjer otišči živino uzda ali kakova druga reč. Začenja se z oteklino, ki je trda ter se ne udaja, ki je natanko omejena in nepremikljiva, pa ni vroča in je le malokdaj boleča. Morska kostjenja rasti, če odstranimo pritisek, ki jo je povzročil. Narejena bula se pa potem ne da odstraniti, živini pa tudi nič ne škoduje. Mramor na zadnji čeljusti je, če se toliko zrahlja zadnja čeljust proti zadnjemu robu, da je videti na tem mestu oteklino, ki je trda, ne natanko omejena, večidel vrapava in boleča. Sam za se prikaže se malokdaj mramor, ampak največ z gnilobo kočnikovih korenin vred. Gnojina predere skozi zrahljano kost in se izceja. Ako torej opazite znamenja mramorjeva, priporočamo Vam prav toplo, obrnite se do kakega skušenega zdravnika.

Vprašanje 108. Bi li ne bil dober pod v skednju iz tvarine, s kakeršno je potlakan v Ljubljani Hradcekega most? Ako je dobra, prosim Vas, sporočite mi, bi li ne znali s to tvarino tlakati domači delavci? Kako je tlakati in kako ceno ima ta smola? (A. R. na B.)

Odgovor: Tvarina, katero Vi mislite, je asfalt. Asfalt prav dobro služi za pod, a je drag. Asfaltna tla delajo na ta način, da pomešajo na vročini raztopljeni asfalt s zmletim apnencem ali kreda in s peskom ter ga potem naspó na svoje mesto. Shlajena asfaltna tla morajo biti prožna, t. j. ob vročini se morajo iztegniti, ob mrazu pa skržiti, ne da bi se naredilo kaj razpok. Koliko je vzeti posameznih reči, zavisno je od podnebja. Navadno vzamejo 20–40% asfalta, 30–40% apnenika, drugo je pa pesek. Koder menimo narediti asfaltna tla, moramo poprej svet lepo ravno poteptati in, če je treba, še zaliti z ilovico. Potem naredimo najprvo plast od cementa in šele nato, kadar je suha, asfaltno plast. Asfalt je posipati še vroč, ter potem s primernim lesom poravnati. Kje je dobiti cementa in po čem, nam ni znano, hočemo pa pozvedeti ter Vam naznaniti v prihodnji številki.

Vprašanje 109. Naši dve vasi (Selska in Kuplenska) imata planino in gonita živino v gozd obrtne družbe. Naši pradedje so gonili živino prosto v te gozde. sedaj pa ni več tako. Sedaj nam zapirajo gozdarji „frate“ in zapisujejo živino. Nekateri morajo več plačevati, nego če bi dajali živino na drugo planino na pašo. Ker pa vem, da plačamo „frate“ vsako leto s zemljo vred, ali ni torej to goljufija? Pot s planine drži čez „rovтарico“ (ali plano), in ne daleč proč sta še dve plani (Javor in Zaravna). Te tri plane mislim so naše, ker jih vedno uživamo. Uradnik obrtne družbe gosp. M. trdi, da smo jih izgubili uže pred štirinajstimi

leti vsled razsodbe. Ali si moremo kaj pomagati? (J. P. v S. pri Bl.)

Odgovor: Če si morete kaj pomagati, ne moremo Vam povedati, to bi vedel najbolj razsoditi kak odvetnik. Kolikor pa nam je znano, to je vsa reč zelo zamotana, in težko Vam bode kaj doseči. Obrtna družba se opira na gozdne postave in na razsodbe, ki so bile narejene pred štirinajstimi leti. Da so pa te razsodbe izpadle tako slabo za gorenjske kmete, krivi ste pa veliko sami.

Vprašanje 110. Kje dobim macesnovih sadik? (J. P. v S. pri Bl.)

Odgovor: Macesnovih sadik doboste pri A. Rošanu na Colu nad Vipavo in v c. kr. osrednji gozdarski drevesnici v Ljubljani. V Ljubljani doboste sadik spomladi, menim da 1000 po 2 gld. Če pa hočete zastonj dobiti sadik, morate jih prositi po c. kr. okrajnem glavarstvu.

Gospodarske novice.

* C. kr. kmetijskega društva v Gorici glavni odbor je imel 3. novembra sejo. Iz zapisnika, priobčenega v „Gospodarskem listu“, posnemamo naslednje ukrepe:

Po predlogu posebnega odseka je sklenil odbor, da ima društvo moralno podpirati ustanovitev vzajemnih zavarovalnic za živino, samo da zarovanje ne sme biti obligatorno, in da se imajo taka društva praviloma ustanavljati za posamezne županovine. Trajno razstavo kmetijskih strojev in kmetijskega orodja, katera je zdaj v Gorici v Linassi-jevi hiši blizu prestolne cerkve, sklenil je odbor zapreti, ker je že zadostila namenu svojemu. Predsedništvo se je pooblastilo, da ustanovi poseben odsek za vinarsko in vrtnarsko razstavo, katera ima biti maja meseca 1888 l. v Trstu. Na prošnjo kupčijske in obrtne zbornice je glavni odbor privolil v to, da bo podpiral ustanovitev sadnih in opresninskih sušilnic. V prihodnji seji se bo volil poseben odbor za priprave in uredbo deželne kmetijske razstave l. 1890. v Gorici.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

V. Gospod zbornični svetnik Ivan Baumgartner poroča o proračunu za l. 1888. Ta proračun je proti lanskemu letu za 315 gld. večji, in sicer iz tega vzroka, ker se je za strokovno šolo za lesno obrtnost in za pletenje košaric v Ljubljani postavilo skupaj v proračun 500 gold. in se je donesek za obrtne nadaljevalne šole od 500 gold. povišal na 600 gold. ter se je zategadel za obrtni pouk vzelo v proračun skupaj 600 gold. več. Vse potrebščine iznašajo 4982 gold. 25 kr. Da bi se poravnale, predlaga odsek:

1. Potrebščina za loto 1888. odobruje se v vseh pojdinih točkah, takisto vkupna svota 4982 gld. 25 kr.